

Bukovinian State
Medical University

ВДНЗ України «Буковинський
державний медичний університет»

Ștefan cel Mare University
of Suceava

Сучавський університет імені
Штефана чел Марє

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК ТА ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ

AKTUALINI PYTANNIA SUSPILINIH
NAUK TA ISTORII MEDITSINI
(APSNIM)

CURRENT ISSUES OF SOCIAL
STUDIES AND HISTORY OF
MEDICINE

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК
И ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ

ENJEUX ACTUELS DES SCIENCES
SOCIALES ET DE L'HISTOIRE DE
LA MEDECINE

Спільний українсько-румунський науковий журнал
Joint Ukrainian-Romanian scientific journal

2019, 1 (21)

<p><i>Журнал засновано в 2013 р. Перереєстровано 27.07.2015 р. у Міністерстві юстиції України (Свід. № 21495-11295ПП – Сер. КВ)</i></p>	<p><i>Journal started publishing in 2013 year. Re-registered in the Ministry of Justice of Ukraine 27.07.2015 p (Cert.of registr. № 21495-11295ПП – Ser. KB)</i></p>
<p><i>Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з історичних (Наказ МОН України № 515 від 16.05.2016р.) та філологічних наук (Наказ МОН України № 1222 від 07.10.2016 р.)</i></p>	<p><i>Journal is on the List of Scientific Professional publication of the Ministry of Education and Science of Ukraine, entitled to publish main results of dissertations in different fields of Historical sciences (order № 515 of 16.05.2016) and Philological sciences (order № 1222 of 07.10.2016)</i></p>

President: Dr. of Medicine, Prof. **Taras Boychuk** (Bukovinian State Medical University)

Editors-in-Chief: Dr. of History, Prof. **Stefan Purici** (Ștefan cel Mare University of Suceava)
Dr. of History, Prof. **Antoniuy Moyses** (Bukovinian State Medical University)

Executive Editors: Ph.D., Assoc. Prof. **Antonina Anistratenko**, responsible for the electronic version of the journal
Ph.D., Assoc. Prof **Yulia Rusnak** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Tetyana Nykyforuk** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Harieta Mareci Sabol** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Editors Assistants: Ph.D., Associate Prof. **Inha Tymofijchuk** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Vasile M. Demciuc** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Executive secretaries: Lecturer **Iryna Kaizer**, Lecturer **Lidia Vylka**

Responsible for the electronic version on the OJS platform and DOI identifier: **Maya Paholka**
Responsible for the Bibliographic description of the references: **Svitlana Tulevska**

INDEXING: Index Copernicus – 73,78 (2016) | Infobase Index – 2,8 (2016) | MIAR – 2,8 (2016) | SRJIF – 3,98 (2017) | JICIndex – 0,110 (2017)

Journal was registered in the international scientometric and bibliographical database **Index Copernicus**, **Directory of Open Access Journals (DOAJ)**, **Ulrichs Web**, **Erih Plus**, **Scientific Indexing Services**, **eLibrary**, **Index of Turkish Education**, **Infobase Index**, **OAJI**, **World Cat**, **Directory of Research Journals Indexing (DRJI)**, **Sherpa/Romeo**, **Scientific Journal Impact Factor (SJIF)**, **Information Matrix for the Analysis of Journals (MIAR)**, **Journals Factor (JF)**, **International Institute of organized research (I2OR)**, **Journals Impact Factor**, **International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)**, **Rootindexing**, **Science Research Journal Impact Factor (SRJIF)**, **JICIndex**, was published in database: **Google Scholar**, **SCIARY WorlWide Elibrary (SUA)**, **Central and Eastern European Online Library (Germany)**.

Editorial Board:**Social sciences:**

Associate Prof. **Gennadii Kazakevych**, Dr. of History, Taras Shevchenko Kyiv National University (Ukraine);
 Prof. **Michel Kerautret**, Dr. of History, Ecole des Hautes études en sciences sociales (Paris, France);
 Prof. **Zenon Kohut**, Dr. of History, Alberta University (Edmonton, Canada);
 Prof. **Oleksandr Kurochkin**, Dr. of History, M. Rylskiy Institute of Art, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Chief Research Worker **Elisaveta Kvilincova**, Dr. of History, Institute of Cultural Heritage, Academy of Sciences (Chisinau, R. Moldova);
 Prof. **Yuri Makar**, Dr. of History, Academician of the Ukrainian Academy of History, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Senior Research Associate **Paul Meerts**, Dr. of History, Institute of International Relations Clingendael (The Hague, Netherlands);
 Prof. **Olimpia Mitric**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Georghe Onișor**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Associate Prof. **Florin Pintescu**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Academician **Stepan Pavliuk**, Dr. of History, Director of the Institute of Ethnology, Academy of Sciences (Ukraine);
 Academician **Anna Skrypnyk**, Dr. of History, Director of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Prof. **Andrzej Wawryniuk**, Dr. of History, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Cholmie (Poland);
 Prof. **Vitaliy Dokash**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Mychailo Marchuk**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Sorin Tudor Maxim**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Diego Sanches Mecka**, Dr. of Philosophy, National University of Distance Education (Madrid, Spain);
 Assoc. Prof. **George Neamtu**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Ivan Ostaschuk**, Dr. of Philosophy, Bukovinian State Medical University, M.P. Dragomanov National pedagogical University (Ukraine);
 Assoc. Prof. **Bogdan Popoveniuc**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Nina Zoriy**, Ph. D. of Philosophy, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Bertrand Badiou**, Dr. of Philosophy, Ecole normale supérieure (Paris, France);
 Prof. **Piotr Borek**, Dr. of Philology, Head of the Polish Philology Institute Krakiv Pedagogical University (Poland);
 Prof. **Mircea A. Diaconu**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Evelina-Mezalina Graur**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Adam Falowski**, Dr. of Philology, Head of the East Slavic Philology Institute Jagiellonian University (Poland);
 Prof. **Roma Franko**, Dr. of Philology, University of Saskatchewan (Canada);
 Assoc. Prof. **Simona-Aida Manolache**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Hanna Martynova**, Dr. of Philology, Bohdan Chmelnytskyi Cherkasy National University (Ukraine);
 Prof. **Nagy Rodica-Măriora**, Dr. of Filology, Head of the Scientific library in Ștefan cel Mare University of Suceava;
 Prof. **Antoaneta Olteanu**, Dr. of Philology, Bucharest University (Romania);
 Assoc. Prof. **Oleksandr Rak**, Ph. D. of Philology, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Nataliya Rusnak**, Dr. of Philology, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Chief Research Worker **Anna-Maria Sorescu-Marinkovich**, Dr. of Philology, Balkan Institute at Serbian Academy of Sciences and Art (Belgrad);
 Assoc. Prof. **Nadia Laura Serdenciuc**, Dr. of Educational Sciences, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania).

History of medicine:

Assoc. Prof. **Carmen Cornelia Bălan**, Dr. of Psychology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Vasyl Cheban**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Dr. med. Dipl.-Psych, MBA, **Gerhardt Dammann**, Chief of Psychiatrische Klinik Münsterlingen and the psychiatric services Thurgau (Switzerland);
 Prof. **Alexander Fediv**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Oleksandr Ivashiuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Yuzef Podguretski**, Dr. of Psychology, Opole University (Poland);
 Prof. **Alfred Prits**, Dr. of Psychology, Pres. of World Psychology Union, Head of Psychotherapy and Psychoanalysis Institute in Vienna (Austria);
 Prof. **Viktor Tashchuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Dmytro Tyntyuk**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova);
 Prof. **Bohdan Vasylevskiy**, Dr. of Medicine, Chief of Psychosomatik Institute (Warsaw, Poland);
 Prof. **Konstantin Yetko**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova).

Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія "Філологічні науки" || Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukrainian-Romanian scientific journal. Series "Philological sciences"/> Редколегія: Т. Бойчук, Ш. Пуріч, А. Мойсей. Чернівці–Сучава: БДМУ. 2019. № 1 (21). 110 с.

ISSN: 2311-9896; EISSN 2411-6181

The actual problems of world history, history of Ukraine, history of religion, ethnogenesis and traditional culture of peoples, archeology, philosophy, linguistics, literature and history of medicine are investigated in the journal. The journal is the international edition according to the sphere of extension and geography of the authors.

The publication is aimed at the higher educational institutions, academic institutes, and cultural institutions staff.

ББК 60я53+5г.я43

The journal is published in paper and electronic version with the resolution of the academic council of Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University" (Decision №7. Date: 28.02.2019).

The authors are responsible for the selection, accuracy of given information, citations, proper names, geographical names and other data.

Publishing: 2-4 issues a year. Languages: Ukrainian, Russian, English, French.

Address: Ukraine, 58000, Chernivtsi, Heroiv Maidanu str., 3, Department of Social Sciences and Ukrainian Studies.
 Tel.: (0372) 520871. **E-mail:** snim@bsmu.edu.ua; society@bsmu.edu.ua

The electronic version of the journal is available on the Web sites: <http://apsnim.bsmu.edu.ua>; <http://doaj.org> (Directory of Open Access Journals); <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (Scientific periodicals of National V. Vernadskij library web-site); <http://scholar.google.com.ua> (Google Scholar); <http://e-apsnim.bsmu.edu.ua> (OJS).

**ЮВІЛЕЙНА СИЛЬВЕТКА ЮРІЯ СТЕФАНИКА
“УЛАС САМЧУК – ЙОГО СІМДЕСЯТИЛІТТЯ” ТА
МЕМУАРНА РОЗВІДКА**

“МУДРЕЦЬ “НА КОНІ ВОРОНОМУ”

Антоній МОЙСЕЙ, Тетяна НИКИФОРУК,

Вищий державний навчальний заклад України

“Буковинський державний медичний університет”,

Чернівці (Україна); kuryluk235@ukr.net

**ANNIVERSARY SYLVETS OF YURIY STEFANYK
“ULAS SAMCHUK – HIS SEVENTY YEARS ANNIVERSARY”
AND THE MEMOIR RESEARCH “THE WISE MAN
“ON A HORSE-RAVEN”**

Antoniyy MOYSEY, Tetyana NYKYFORUK,

Higher State Educational Establishment of Ukraine

“Bukovinian State Medical University”, Chernivtsi (Ukraine),

RESEARCHER ID: S – 7000-2016; ORCID ID:0000-0001-5365-5578

Мойсей Антоній, Никифорок Тетяна. Юбилейная сільветка Юрія Стефаника. “Улас Самчук – его семидесятилетие” и мемуарная розвідка “Мудрец на коне вороном”. Цель работы: определение места научной доработки Ю. Стефаника в украинском литературоведении, выяснение значения его вклада в осмыслении литературного процесса в Украине в XX столетии, обобщение научных поисков в исследовании жизни и творчества украинского диаспорного писателя Уласа Самчука. **Методи дослідження.** В статтю використовуються порівняльно-історичний, біографічний, описательний, естетико-функціональний, порівняльно-типологічний методи, аналіза і синтеза, індукції і дедукції, метод збору, відбору і обобщення інформаційних даних. **Научна новизна** дослідження заключається в демонстрації нового, незалежного погляду на творчість писателя української діаспори Уласа Самчука. Представлені, аналіз і вивчення скрозь призму літературознавчого дослідження Юрія Стефаника.

Аналіз статей і есе Ю. Стефаника переконує, що критик тонко відчуває присущі кожному творцю особливості його стилю, звертає увагу на естетичну цінність того чи іншого автора. Він добре відчуває краску мови, особливості поезії творчих художників, про яких пише. Улас Самчук – український письменник, який був позбавлений права творити в Україні і для українського народу, але він знайшов собі умови для творчості, сили для творіння і все це поступово повертається, збагачує нашу духовну і культурну скарбницю, робить її вічною і безсмертною. Дослідження Ю. Стефаника можуть бути раритетними при вивченні творчості письменників української діаспори.

Ключові слова: критик, мемуарист, діаспора, Ю. Стефаник, Улас Самчук, емігрант-інтелектуал.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими завданнями. Західноукраїнські землі другої половини XIX – перших десятиліть XX століття дали чимало видатних письменників, літературознавців. У історії минулого століття під час сімдесятилітнього панування радянської влади, було спотворено немало фактів. Задля історичної справедливості, сучасні літературознавці повертають із забуття цілий ряд славних представників української науки. До них належить Юрій Васильович Стефаник (Клиновий, Гаморак (1909–1985), що був помітною постаттю в громадсько-культурному житті підрадянської України у середині XX століття, а згодом, у 1940–1980-ті роки, – української діаспори в Канаді¹.

Аналіз останніх досліджень. Творча спадщина Юрія Стефаника представлена вибірково у книжці “Моїм синам, моїм приятелям” (Едмонтон – Торонто, 1981). На думку Федора Погребенника, цю книгу можна умовно поділити на кілька ліній “науково-критичної праці вченого: 1. Дослідження і видання творчості В. Стефаника як основна сфера вияву творчих зусиль автора; студії над спадщиною Леся Мартовича, видання

його творів у 3-х томах, що дали поштовх для продовження зусиль наступних літературознавців. 2. Друга частина його творчої спадщини охоплює нариси, статті, рецензії, що стосуються доробку українських письменників діаспори”².

Сьогодні над цією роботою в схожому напрямку працюють Ярема Гоян³, крім того, треба сказати, що багато вчених працювали зі статтями Юрія Стефаника для укладання праць про Василя Стефаника. Особливе значення мають літературознавчі праці, які Ю. Стефаник присвячував не лише творчості свого батька, а й творчості Івана Франка, Леся Мартовича та письменникам діаспори – Тодосю Осьмачці, Миколі Понеділку, Василю Софроніву-Левицькому... Чимало зусиль доклав Ю. Стефаник до виходу в світ творів батька в Канаді українською і англійською мовами. Як учений, історик літератури та критик, Ю. Стефаник підготував цілу панораму духовного життя українців Канади.

Редагував твори багатьох письменників, чим згуртував навколо себе митців діаспори, був своєрідним духовним мостом між українськими письменниками (діаспори) Канади та європейських країн. Десять років

¹ Moisei A. A., Nykyforuk T. M. “Yurii Stefanyk – doslidnyk ukrainskoi literatury” [Yurii Stefanyk as a researcher of Ukrainian literature], *Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny* [Current Issues of Social Studies and History of Medicine], 2018, Vol. 3 (19), P. 75–79 [in Ukrainian].

² Stefanyk Yu. V. Rozdumy pro batka. Statti pro V. Stefanyka. Lysty v Ukrainu [Reflections on father. Articles about V. Stefanyk. Letters to Ukraine], Kyiv, Krynytsia, 1999, P. 8 [in Ukrainian].

³ Hoian Ya. P. Doroha: Lit. portret Vasyliya Stefanyka [Road: Literary portrait of Vasyli Stefanyk], Kyiv, Veselka, 2003, 70 p.

Юрій Стефанік брав безпосередню участь у літературному процесі, виступав з оцінками творчого доробку багатьох митців, висловлював свою підтримку творчості Олени Теліги, Уласа Самчука та інших.

У 1975 році загальні збори обрали Юрія Стефаніка головою Спілки українсько-канадських письменників "Слово". Саме Юрієві ми завдячуємо чудовій книзі "Роздуми про батька". Наприкінці життя Юрій Стефанік зібрав свій творчий доробок у великому збірнику "Моїм синам, моїм приятелям". Книгу Юрій Стефанік мав право заповісти не лише своїм синам і приятелям, а й своєму народові.

Актуальність роботи зумовлена недостатністю висвітлення теми, пов'язаної з вивченням ролі літературознавчих досліджень Ю. Стефаніка. Дотепер не зібрано й всебічно не проаналізовано літературознавчі студії Юрія Стефаніка, присвячені письменникам, що розгорнули свою діяльність у діаспорі, (котрі є особливо цінними у зв'язку з особистими контактами згадуваних діячів із Ю. Стефаніком). Зовсім поза увагою дослідників залишилися праці, присвячені письменникам діаспори. Що ж стосується пошуків вченого у дослідженні життя і творчості Василя Стефаніка та Леся Мартовича⁴, то, хоча вони й викликали резонанс у науковому світі, починаючи від часу своєї появи, й на них покликалися й покликається багато вчених, інколи замовчували ці праці.

Наукова новизна дослідження полягає в демонстрації нового, незалежного погляду на творчість письменника української діаспори Уласа Самчука. Представлення, аналіз та вивчення крізь призму літературознавчого дослідження Юрія Стефаніка, що не розминається з істиною.

Мета роботи полягає у визначенні місця наукового доробку Ю. Стефаніка в українському літературознавстві та у з'ясуванні значення його вкладу в осмислення літературного процесу в Україні у ХХ столітті, узагальненні наукових пошуків в дослідженні життя і творчості українського діаспорного письменника Уласа Самчука.

Виклад основного матеріалу. Розгул кон'юктурних фальсифікацій у галузі теорії, історії та критики української літератури, мабуть, залишився б єдиним і головним досягненням вітчизняного літературознавства, якби не розвивалося далі альтернативне йому літературознавство в українській діаспорі. Зародилося воно тут, на українському материкі, і лише згодом стало діаспорним. Багато українців проживає у Канаді, США, Латинській Америці, Австралії. Ю. Стефанік найбільш активно вивчав творчість репресованих письменників, які в Радянській Україні або замовчувалися, або оголошувалися ворогами свого народу. Ця проблема стала предметом дослідження його статей.

Маємо справу з новою сторінкою в українській літературі, яка відкривається, на жаль, не в цивілізованих умовах у материковій Україні, а в гнітючому вигнанні, людьми майже без імені, без держави і громадянської приналежності.

Це друга лінія дослідницької діяльності великого

мемуариста, майстра точних даних, фактологічних тверджень, праця над матеріалами з життя і творчості письменників української діаспори. Збірка, що вміщає ці матеріали Юрія Стефаніка "Моїм синам, моїм приятелям" 1981 року, має неоціненне значення і тепер. Оскільки повертає нам десятки талантів, маловідомих або зовсім невідомих нам творців і продовжувачів української літератури. Федір Погребенник – критик, теоретик української літератури наголошує: "Вона є своєрідним духовним мостом, що сполучає розвиток рідного слова в Батьківщині і в зарубіжжі, в першу чергу в Канаді, де пройшла значна частина життя автора, де він розгорнув активну діяльність як критик та історик літератури"⁵. В канадський період життя Ю. Стефанік досліджує літературний процес в Україні 1920–1930-х років, відгукується на художні явища українців діаспори. Перед нами широко розгортається життєва доля і творчий шлях письменників, що почали свою творчу діяльність на рідній землі – (Улас Самчук, Софія Яблонська, Василь Софронів-Левицький та інші), митці, талант яких розвинувся в еміграції – Микола Понеділок, Борис Олександрів, Іван Боднарчук тощо. Окрему групу літературно-критичних нарисів, есеїстичних роздумів складають праці про Григорія Косинку, Тодося Осьмачку, Бориса Антоненка-Давидовича, Олену Телігу – в'язнів сталінських та німецьких тюрем, людей трагічної долі. Літературні портрети інших людей, рецензії та інші матеріали.

Життя і творчість письменників-галичан, які розпочали свою діяльність у 20–30-і роки на рідній землі (Улас Самчук, Софія Яблонська, Василь Софронів-Левицький та ін.). Цікавими з погляду дослідження постають фактологічні прозові твори Юрія Стефаніка про життя і творчість ще одного представника української діаспори Уласа Самчука: "Улас Самчук – його сімдесятиріччя" та "На коні вороному".

У статті "Улас Самчук – його сімдесятиріччя" Ю. Стефанік подає короткі біографічні відомості, густо пересипані цитатами з творів на підтвердження того, що творчість іде нога в ногу з життям письменника: "Бо ж великий письменник завжди пише про себе самого: його герої, його твори, – частки його власного життєвого досвіду"⁶.

Ю. Стефанік вважав, що у творчій натурі У. Самчука панує дуалізм "дві споріднені музи постійно зводять боротьбу під час його творчого горіння: одна муза епосу Калліопа, муза великого письменника, друга – модерна її сестра, муза широкого спілкування зі своїм народом, муза знаменитого журналіста"⁷. Саме це намагався довести Юрій Стефанік у фактологічному творі "Мудрець на вороному коні".

Ю. Стефанік з математичною точністю подав перелік творів із роком видання чи написання. Дослідник вважав творчість Уласа Самчука гідну неоціненої похвали в очах українських, чеських, польських, італійських критиків, а насамперед, українських: Ю. Шевчука – Шереха-Шевельова, Богдана Кравціва, Юрія Лавріненка, Володимира Державина та інших, наводить цитати, що демонструють сказане їхніми устами – слів, що

⁴ Nykyforuk T. "Yurii Stefanyk – doslidnyk zhyttia i tvorchosti Lesia Martovycha" [Yuriy Stefanyk – researcher of the life and work of Les Martovich], *Aktual'ni pitannya suspil'nih nauk ta istorii medytsyny* [Current Issues of Social Studies and History of Medicine], Chernivtsi, 2018, P. 203–215 [in Ukrainian].

⁵ Stefanyk Yu. V. Rozdumy pro batka..., op. cit., P. 9 [in Ukrainian].

⁶ Klynovyi Yurii. Moim synam. Moim pryiateliyam: statti ta esei [To my sons, and to my friends: articles and essays], Toronto, 1981, P. 415 [in Ukrainian].

⁷ Ibidem, P. 415–416.

йдуть від серця.

Мемуарист підкреслив мистецьку вартість романів Уласа Самчука: “Вартість творів письменника висока, тому, що він здається, без ніякої напруги мислить образами, що мистецькі компоненти його романів, отже метафори, порівняння, тропи, композиція, навіть ритміка його прози, такої якості, що виносить його твори на світові висоти. Що мене в найвищій мірі вражає в Самчука – це його могутня пам’ять, його гостре око до незліченної маси деталей, теж лаконічність його вислову, отже густота його прози. Проте мене найбільше зворушує його нічим не обмежений талант відчувати й описувати українську природу”⁸.

Цікавими і переконливими є вислови дослідника-мемуариста стосовно стилю Уласа Самчука. Моментами Ю. Стефанік вступає у дискусію з думками Уласа Самчука. Сам Улас Самчук зараховував себе до “прозаїків чистої води” таких, як Мирний, Нечуй-Левицький, Золя, Бальзак, Діккенс. Він відмежовує себе від таких письменників, як Коцюбинський, Франко чи Стефанік, які, мовляв, були водночас поетами і прозаїками. “Тут я аж ніяк не можу погодитися з Самчуком. Я думаю, що кожний добрий прозаїк мусить бути поетом і що кожний добрий поет мусить бути прозаїком, тобто його вірші мусять мати і сюжет, і психологічну глибину, і образність, отже ті самі елементи, що їх мусить мати і добра проза. Коли математика переконує, література наснажує читача емоційно, зворушує його. Тому Самчук, хоч є він прозаїком чистої води, водночас є і першорядним поетом”⁹.

Вперше стаття ця була вміщена у збірнику № 6 Об’єднання Українських письменників “Слово” (Торонто, 1976 рік). Поява цієї розвідки мала надзвичайно важливе значення як у історії української, так і світової літератури, історії культури та теорії літератури. Бо вона демонструє новий незалежний погляд на життя і творчість ще одного представника української діаспори – Уласа Самчука.

Непересічне значення для дослідників фактологічної прози, мемуарної спадщини української літератури має стаття “Мудрець “На коні вороному””. Стаття вміщена у збірнику нарисів та есе Юрія Клинового (Юрія Стефаніка) “Моїм синам, моїм приятелям” на дев’яти сторінках. Об’єктом дослідження Ю. Стефаніка постає твір Уласа Самчука “На вороному коні”, що складається із шести частин, кожна з яких складається з окремих розділів і, за вказівками Юрія Стефаніка, охоплює час від 26 жовтня 1941 р. до 21 листопада 1943 року. Книга із 360-ти сторінок насичена фактологічним матеріалом. За спостереженнями Ю. Стефаніка, він вдається до двох типів дослідження – аналізу і синтезу. Він робив записки, про які він згадає зі 115-ї сторінки. Тут він порушує актуальні проблеми часу. Це стосується смерті його особистих приятелів: Олени і Михайла Теліг, посадника Києва Данила Багазія, громадської діячки Харити Кононенко та багатьох інших його знайомих і приятелів, яких гестапо постріляло в Бабиному Яру та інших місцях України.

Ю. Стефанік зазначає, що під час роботи Уласа Самчука у редакції “Волині”, саме цьому періоду присвячені третя і четверта частини його мемуарів: “Між молотом і ковадлом” та “Ідилія Дамоклевого меча”. Ю. Стефанік

пропонує кредо, яким Улас Самчук керувався при редагуванні “Волині”: “Для мене, як редактора впливової газети і письменника, до голосу якого прислуховувалися народні маси, було великим завданням зберегти при цьому почуття міри і не стратити рівноваги. І не допустити до передчасної провокації зриву, для чого між доморослими політиками було досить відповідного матеріалу”¹⁰. Треба сказати, що тематикою його оповіді виступає Україна у період німецької окупації і побіжно автор описує Україну у княжі часи.

Цікавими є зауваження Ю. Стефаніка про те, що спогади Уласа Самчука “На коні вороному” можуть колись стати обов’язковою лектурою в університетах вільної України, на історичних і на літературних факультетах, оскільки вони насичені українознавчими темами.

“Нерідко Самчук виявляє себе знаменитим публіцистом, що глибоко, з психологічним і філософським підтекстами, проникає в суть описуваних подій, явищ і своїх не завжди позитивних”¹¹. Цими ж рисами характеру можемо ознаменувати і героїв самого В. Стефаніка.

Мені здається, що причиною до розгляду цього твору стали точні історичні вказівки Уласа Самчука, які були вартісними для Ю. Стефаніка, як-от: “Самчук з проникливістю великого інтелекту подає, наприклад, джерело антисемітизму, аналізує побічні наслідки підпілля, не завжди корисні, висловлює свою думку про перший розлам ОУН, в такій самій мірі розумний, що й нездійснений, порівнює національну свідомість наддніпрянських українців з такою ж свідомістю західних”¹².

Незважаючи на сухість мемуарного стилю, письменник часто вдається до поетичності, психологічних порівнянь, метафор і персоналіфікації, і ці моменти викликають інтерес у реципієнта.

Інкони перчитуєш мемуари, – і здається, що один мемуарист іншого цілком розуміють. Наприклад, якщо взяти стилістичне оформлення, то Юрій Стефанік вказує: “Самчук щадить місце на діалогах, яких у другій половині мемуарів таки досить багато, він не починає їх новими уступами, як це звичайно роблять, він відділяє їх рисками. Бо видати книжку в еміграційних умовах зовсім не легко, треба ошаджувати на папері”¹³. Ю. Стефанік зазначає, що згодом: “Самчук цілком пішов з духом часу, перекинувся на фактологічну прозу, таку популярну в сьогоденній світовій літературі”¹⁴. Ця фактологічна проза представлена творами: щоденник “П’ять по дванадцятій”, “Живі струни”, “Сліди піонерів”.

Зрештою, про Уласа Самчука Ю. Стефанік висловився так: “Чи Самчукові, якому 20 лютого сповнилося 75 років його найбільш трудолюбивого життя, цілком присвяченого українській літературі – він один з рідких наших професійних письменників на еміграції – вдасться знову повернути до “фіктивної літератури, покаже найближче майбутнє. Одно певне, сидіти, згорнувши руки, він не буде”¹⁵.

Стаття написана 1980 року і вперше надрукована в газеті “Нові дні” (лютий). Таким чином з певністю можемо стверджувати, що цей аналіз є зразковим у тому плані, що він дає нам змогу з’ясувати як аналізувати мемуаристику вслід за Юрієм Стефаніком.

Ми зробили наліз статей та есе Ю. Стефаніка про дослідження творчості письменників української діаспори, а

⁸ Ibidem, P. 419.

⁹ Ibidem, P. 420.

¹⁰ Ibidem, P. 425.

¹¹ Ibidem, P. 427.

¹² Ibidem, P. 428.

¹³ Ibidem, P. 429.

¹⁴ Ibidem, P. 430.

¹⁵ Ibidem, P. 430.

саме: "Улас Самчук. Улас Самчук – його сімдесятиліття", "Мудрець "на коні вороному". Розглянувши ці розвідки, переконуємося, що критик тонко відчуває притаманні кожному митцеві прикмети його стилю, звертає увагу на естетичну вартість того чи іншого автора. Він добре відчуває барви мови, особливості стилю митців, про яких пише. Літературна школа, набута ще при батькові, а пізніше у виданнях, з якими співпрацював, досвід дослідницько-текстологічної роботи, а найперше літературний талант зумовили професійність його суджень, переконливість оцінок тих чи інших естетичних явищ.

Такою своєрідною цікавинкою у кожній із статей виступає кілька речень – спогадів, якими, власне, починається стаття і засвідчує особисте знайомство Юрія Стефаніка з тим чи іншим представником еміграційної літератури.

Нам здається, що при дослідженні життя і творчості одного із цих представників цікавими вкрапленнями, фактологічними додатками слугували би спогади про взаємини Ю. Стефаніка з цією людиною.

Федір Погребенник стверджував: "У своїй творчій праці Ю. Стефанік виступає як об'єктивний аналітик художніх надбань минулого і поточного літературного процесу. Біографічно-документальний підхід до змалювання письменницьких силуеток він поєднує з аналітично-художніми спостереженнями і узагальненнями над спадщиною поетів і прозаїків. Притаманною рисою Ю. Стефаніка – критика є жива, образна мова його студій, ясний прозорий стиль вислову думки"¹⁶.

Висновки. Проаналізований нами матеріал показав долю українського письменника, що був позбавлений права творити в Україні і для українського народу, але він знайшов собі умови для творчості, сили для творіння і все це поступово повертається до нас, адже воно створене для нас. Воно збагачує нашу духовну і культурну скарбницю, робить її вічною і невмирущою. Ю. Стефанік поповнює цілу плеяду творців-мемуаристів, як-от: Микола Бажанський, Юрій Смолич та інші.

Отже, підсумком літературного доробку Ю. В. Стефаніка є видання "Моїм синам, моїм приятелям" (1981), що стало цінним надбанням нашої культури, адже, як стверджує Мирослав Попадюк: "Але майже півстоліття талановитого автора не можна було згадувати на Україні, бо не мовчав про злочини, що творилися на ній. Така була доля всіх емігрантів – інтелігентів.

Нас вішали, четвертували
Варшава, Відень і Москва,
Аби святі убить слова,
Аби вкраїні ми не мали"¹⁷.

"І в цих важких умовах життя, – цитує В. Державін слова Ю. Клена, – віддана на ласку чужих народів, ставши перехожими гостями – ми далі творимо свою культуру... Ми ладні піти світ за очі, за океани, у краї тропічні чи полярні, аби не вертати додому – явище, яке не має прикладу в історії"¹⁸.

Таким чином, нам вдалося розгорнути ще одну сторінку в історії української літератури і тим самим воскресити в пам'яті українського народу ще одну постать, а поза увагою читача залишається ще ціла плеяда творців духовної культури, що працювали на маргінесах без будь-якого духовного відчуження від рідного краю.

Перспективним завданням залишається вивчення творчості інших діаспорних письменників, які не були залучені

нами до аналізу, через призму дослідження Ю. Стефаніка.

Moysey Antony, Nykyforuk Tetyana. Anniversary Sylvets of Yuriy Stefanyk "Ulas Samchuk – his seventy years anniversary" and the memoir research "The Wise man "on a horse-raven". **The purpose of the work:** to determine the place of Y. Stefanyk's scientific work in Ukrainian literary criticism, to find out the value of his contribution to understanding the literary process in Ukraine in the twentieth century, to summarize scientific research of the life and work of the Ukrainian diaspora writer Ulas Samchuk. **Research methods.** We practice comparative-historical, biographical, descriptive, aesthetic-functional, comparative-typological methods, analysis and synthesis method, induction and deduction method, method of collecting, selecting and generalizing information data method in the given article. **The scientific novelty** of the study is to demonstrate a new, independent point of view of the work of the writer of the Ukrainian diaspora Ulas Samchuk; its presenting, analysis and study through the prism of Yuriy Stefanyk's literary study. **Conclusions.** Yuriy Stefanyk articles and essays examination on the study of the writers of the Ukrainian diaspora, namely: "Ulas Samchuk. Ulas Samchuk – his seventy years anniversary", "Wise man "on a horse-raven"; convinces that the critic subtly feels the inherent features of each artist own style, draws attention to the aesthetic value of a particular author. He has a good feel for the colors of the language, especially the poetics of the writings of the writers he writes about. The literary school, acquired even with his father, and later in the publications with which he collaborated, the experience of research and textual work, and first of all, the literary talent led to the professionalism of his judgments, the credibility of assessments of aesthetic phenomena. We discovered the fate of the Ukrainian writer who was deprived of the right to create in Ukraine and for the Ukrainian people, but he found the conditions for creativity, the power for creation, and all this gradually returns, enriches our spiritual and cultural treasury, makes it eternal and immortal. Y. Stefanyk is a representative of a whole galaxy of creators-memoirists, such as Mykola Bazhansky, Yuriy Smolych and others. Y. Stefanyk's research may be rarity in the study of the work of the writers of the Ukrainian diaspora.

Key words: critic, memoirist, diaspora, Y. Stefanyk, Ulas Samchuk, intellectual emigrant.

Мойсей Антоній – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет».

Moysey Antony – Doctor of Historical Sciences, Prof., Chief of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies in Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University».

Тетяна Никіфорок – викладач кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет». Автор понад 30 науково-методичних публікацій. Відповідальний секретар спільного українсько-румунського наукового журналу "Актуальні питання суспільних наук та історії медицини". Коло наукових інтересів: теорія віриознавства загалом та поетика віршованих творів С. Воробкевича, викладання української мови як іноземної.

Tetyana Nykyforuk is a teacher of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University". Author of over 30 scientific and methodological articles. Executive secretaries of Ukrainian-Romanian scientific journal "Current Issues of Social Studies and History of Medicine". Scientific research about the creation of poetry and poetics of S. Vorobkevych's verses. Ukrainian language as a foreign language.

Received: 06.02.2019

Advance Access Published: March, 2019

© A. Moysey, T. Nykyforuk, 2019

¹⁶ Stefanyk Yu. V. Rozdumy pro batka..., op. cit., P. 12 [in Ukrainian].

¹⁷ Popadiuk M. Imena [Names], Sniatyn, "PrutPrynt", 1999, P. 47 [in Ukrainian].

¹⁸ Naienko M. K. Istoriiia ukrainskoho literaturoznavstva: Pidruchnyk [History of Ukrainian Literary Studies: Textbook], Kyiv, VTs "Akademiia", 2003, P. 67 [in Ukrainian].